

REZULTATELE STUDIULUI ANUAL PRIVIND NECESITĂȚILE DE FORMARE PROFESIONALĂ CONTINUĂ A PERSONALULUI DIN CADRUL SISTEMULUI NAȚIONAL DE BIBLIOTECI

Ludmila CORGHENCI,
ORCID 0000-0002-0248-9108
**Biblioteca Națională a
Republicii Moldova**

Rezumat: Autorul prezintă rezultatele studiului anual privind necesitățile de formare profesională continuă a personalului din biblioteci, realizat de Centrul de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova. Studiul a fost efectuat cu contribuția centrelor biblioteconomice naționale, teritoriale și departamentale.

Cuvinte-cheie: formare profesională continuă; personal de specialitate din biblioteci; Centrul de Formare Profesională Continuă, Biblioteca Națională a Republicii Moldova.

Abstract: The author generalizes the results of the annual study on continuing professional training needs of library staff, carried out by the Centre for Continuous Professional Education in Librarianship and Information Sciences within the National Library of the Republic of Moldova. This study was carried out with the contribution of national, territorial and departmental library centres.

Keywords: continuing professional training; specialized staff from libraries; Centre for Continuous Professional Education, National Library of the Republic of Moldova.

Preliminarii
Modificările la Legea cu privire la biblioteci (nr. 160 din 2017), introduse prin legea nr. 283 din 5 octombrie 2023, amplifică responsabilitățile și atribuțiile Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (BNRM) pentru formarea profesională continuă a personalului din bibliotecile sistemului național. Articolul 8, punctul 2, al legii modificate stipulează că BNRM „exercită funcția de Centru Național de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Știința Informării” [3].

Centrul de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării (CFPC) din cadrul BNRM, structură de bază în realizarea acestei funcții, are drept obiective prioritare diagnoza situației

privind personalul de specialitate din biblioteci/bibliotecă, identificarea necesităților de formare profesională continuă a personalului, elaborarea și asigurarea accesului la Oferta educațională, furnizare de programe de formare profesională continuă, inclusiv prin colaborare și parteneriate, evaluarea impactului activităților educaționale și competențelor obținute de către formabili, crearea unui mediu benefic și stimulatив de comunicare, informare și învățare profesională etc. [2].

Astfel, CFPC al BNRM cercetează anual nevoile de formare profesională continuă a personalului de specialitate din cadrul SNB, fundamentându-și activitatea în funcție de rezultatele obținute (elaborare de oferte educaționale, suporturi didactice etc.).

Scopul studiului anual constă în identificarea, la nivel individual și de sistem, a nevoilor de formare continuă a personalului din bibliotecile țării pentru a îmbunătăți procesul din punct de vedere organizațional și al conținutului. *Obiectivele urmărite* sunt recunoașterea necesității și participării la instruire; cunoașterea surselor de informare despre oferta educațională a BNRM, accesibilitatea acesteia; identificarea nivelului de implicare la activitățile educaționale organizate de Centru; identificarea subiectelor și preferințelor dezvoltării competențelor profesionale. Ca impact al studiului, menționăm prestarea programelor educaționale ale CFPC potrivit sugestiilor, propunerilor, recomandărilor respondenților.

Context al Sistemului Național de Biblioteci (SNB): la 1.01.2023, în cele 2.600 de biblioteci era angajat personal de specialitate în număr de 3.934, inclusiv 53 informaticieni, ingineri. 62% din numărul total al personalului SNB au studii superioare și doar 23% au studii superioare în domeniul biblioteconomiei și științelor informării (BȘI); 31% constituie personalul cu studii profesional-tehnice speciale și doar 12% - personal cu studii profesional-tehnice în BȘI; 7% reprezintă personalul cu studii medii generale.

La 1.01.2023 numărul deținătorilor de categorii de calificare constituia circa 43% din numărul total al personalului de speci-

alitate, inclusiv: categoria superioara – 4% din numărul total al personalului de specialitate, categoria 1-a – 19%, categoria a 2-a – 19% [4].

Metodologia de cercetare

Studiul necesităților de formare profesională continuă a fost realizat în baza chestionarului Google Forms, completat în perioada 30 noiembrie – 15 decembrie 2023. Chestionarul a inclus 12 întrebări privind atitudinea față de formarea profesională continuă, sursele de informare și situația privind accesul la ofertele educaționale ale CFPC, participarea la activitățile educaționale oferite, aprecierea utilității și sugestii de îmbunătățire a acestora, subiecte de învățare pentru anul 2024, precum și informații despre respondenți (nivelul de studii, vechimea în muncă, categoria de calificare, tipul și locul în care funcționează biblioteca).

Datele de contact ale chestionarului au fost transmise managerilor centrelor biblioteconomice naționale, departamentale și teritoriale (aceștia urmând să disemineze informația către bibliotecile din rețea), responsabililor pentru activitatea bibliotecilor din administrațiile publice locale. **Au fost colectate 363 de răspunsuri.** Modalitatea de colectare a datelor ne permite să conchidem privind caracterul aleatoriu al eșantionului proiectat și aplicat pe baza regulilor probabilității [6, p. 128].

Informații generale despre respondenți

Tabelul nr. 1. Profilul profesional al respondenților

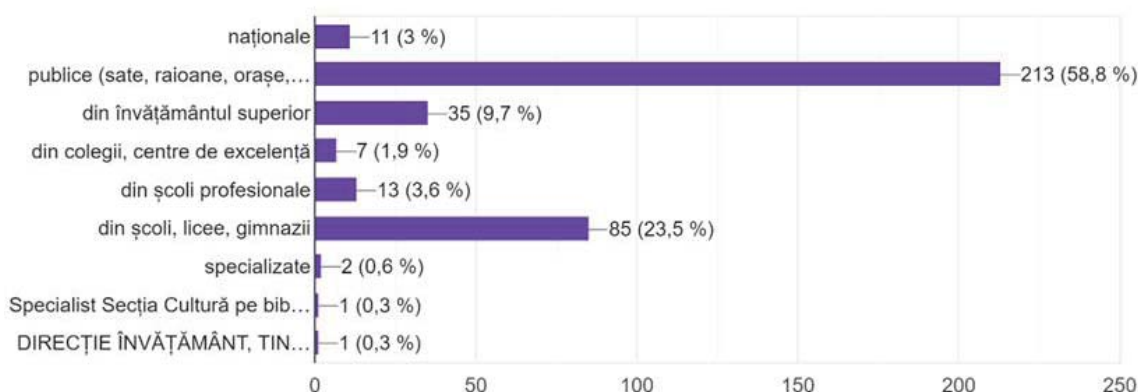
Variabila	Categoria	Nr. respondenți	%
Vechimea de muncă în bibliotecă (Q15)	până la 1 an	30	8,3%
	1-2 ani	55	15,3%
	3-5 ani	48	13,3%
	6-10 ani	42	11,6%
	11-15 ani	31	8,6%
	16-20 ani	35	9,7%
	peste 20 de ani	122	33,2%

Nivelul de studii (Q14)	superioare în biblioteconomie și științe ale informării	93	25,4%
	superioare (în alte domenii)	133	36,7%
	medii profesional tehnice în biblioteconomie și științe ale informării	33	9,1%
	profesional tehnice speciale (în alte domenii)	82	22,7%
	medii generale	22	6,1%
Categorია de calificare (Q13)	categorია superioară	34	9,2%
	categorია 1-a	103	28,1%
	categorია a 2-a	70	19,2%
	fără categorię	156	42,9%

Datele din *Tabelul nr. 1* demonstrează că în calitate de respondenți a participat preponderent personalul cu o vechime de muncă în bibliotecă de peste 20 de ani, urmat de cel între 1-2 ani și 3-5 ani. Cea mai mare parte a respondenților au studii superioare în alte domenii, fiind urmați de personalul cu studii superioare de profil și profesional-tehnice în alte domenii. Cel mai mare număr de respondenți este fără categorię, succedând respondenții care au categorię 1-a de calificare și apoi cei de categorię a 2-a.

Graficul nr.1 reflectă clasificarea respon-

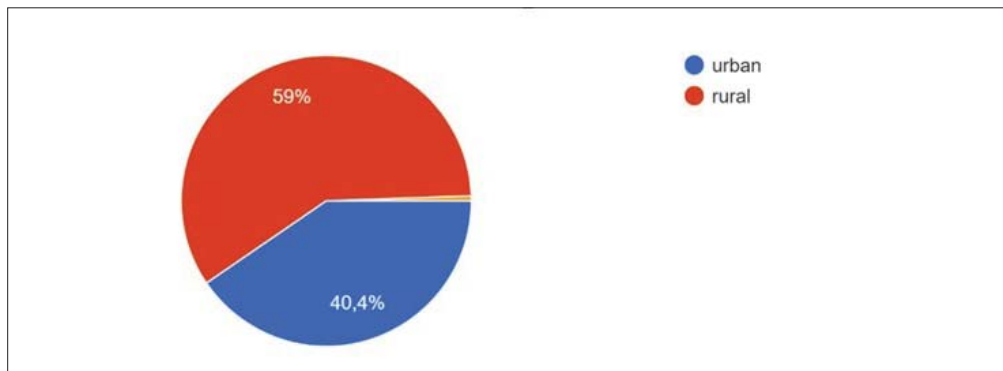
denților în funcție de tipul instituției (Q16) în cadrul căreia lucrează. Menționăm faptul că prezența respondenților corespunde cuantumului tipurilor de biblioteci în cadrul sistemului național: cea mai mare proporție constituie personalul din cadrul bibliotecilor publice teritoriale – 213 (58,8%), fiind urmat de cel din bibliotecile școlare, de gimnazii, licee – 85 (23,5%) și așa mai departe. Precizăm că studiul necesităților de formare profesională a personalului din cadrul BNRM nu este parte a acestei investigații (fiind realizat un studiu instituțional).

Graficul nr. 1. Tipul bibliotecilor în care funcționează respondenții

În funcție de mediul de reședință (Q17, *Tabelul nr. 2*), o prezență mai mare în cadrul cercetării o au respondenții din mediul urban (59%). Considerăm că această

situație este influențată de implicarea activă a personalului de specialitate din centrele biblioteconomice.

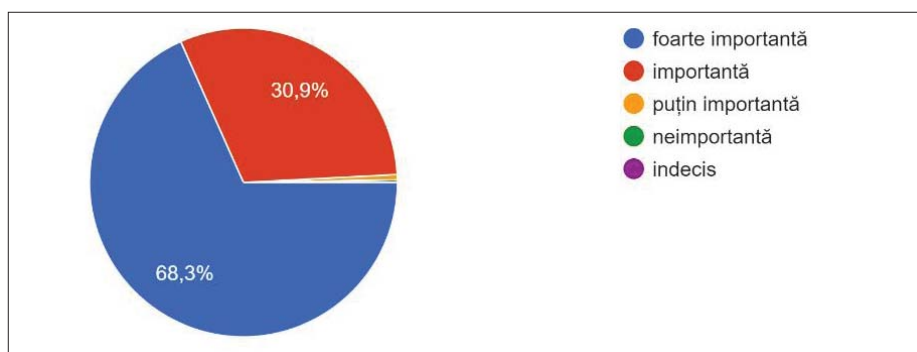

Tabelul nr. 2. Prezența respondenților în funcție de mediul de reședință

Rezultatele studiului

Majoritatea respondenților consideră formarea profesională continuă „foarte importantă” (68,3%), precum și „importantă” (30,9%) (Q1, Graficul nr. 2). Putem concluziona că personalul de specialitate din cadrul SNB a „îmbrățișat” conceptul de formare profesională continuă, conștientizând

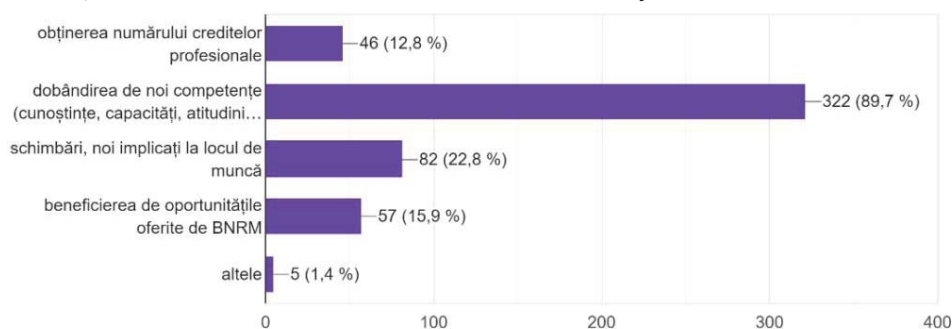
necesitatea actualizării competențelor profesionale în scopul adaptării schimbărilor (sociale, economice, culturale, tehnologice). Această orientare și tendință este augmentată de prevederile cadrului legislativ și de reglementare privind activitatea bibliotecilor, aprobat în Republica Moldova începând cu anul 2017.

Graficul nr. 2. Opinii privind importanța formării profesionale continuă

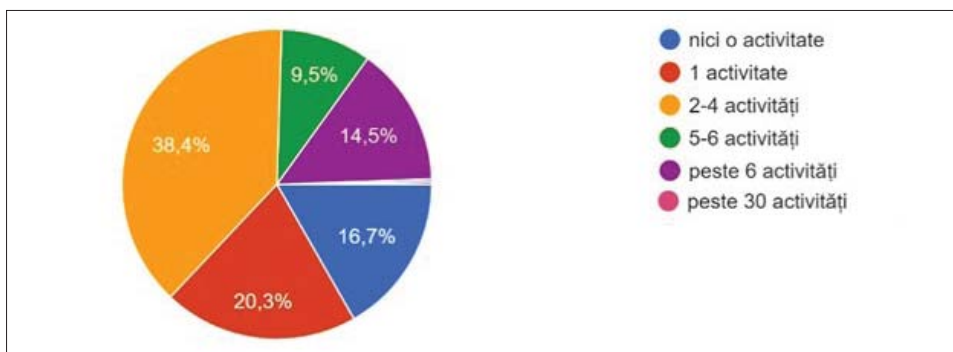
Cea mai mare parte a respondenților participă la instruirile oferite de BNRM, în scopul dobândirii de noi competențe (89,7%). În continuare menționăm dorința respondenților de a implementa schimbări la locul de muncă (22,8%), de a beneficia de oportunitățile oferite de BNRM (15,9%).

Respondenții își propun să participe la aceste instruirii, mai ales, pentru o chestiune formală, dar nu mai puțin importantă (îndeosebi pentru obținerea categoriei de calificare, evaluarea bibliotecii), – obținerea numărului de credite profesionale (12,8%) (Q2, Graficul nr. 3).

Graficul nr. 3. Scopul participării la instruirile oferite de BNRM

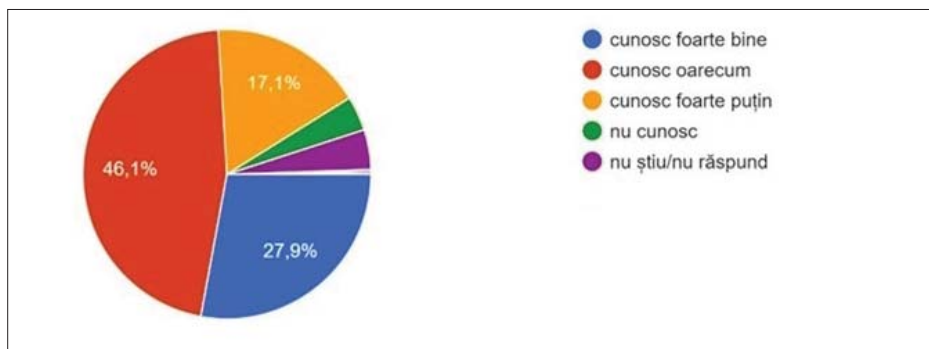
Cum au participat respondenții la activitățile educaționale oferite de BNRM pe parcursul anului 2023? (Q3, *Graficul nr. 4*). Majoritatea respondenților (38,4%) a participat la 2-4 activități, fiind urmată de cei care au participat la peste 30 de activități (20,3%).

Graficul nr.4. Participarea respondenților la instruirile nonformale, oferite de BNRM

Care este nivelul de informare a comunității profesionale privind ofertele educaționale trimestriale ale CFPC al BNRM? (Q4, *Graficul nr. 5*). Astfel, 27,9% dintre respondenți specifică faptul că cunosc

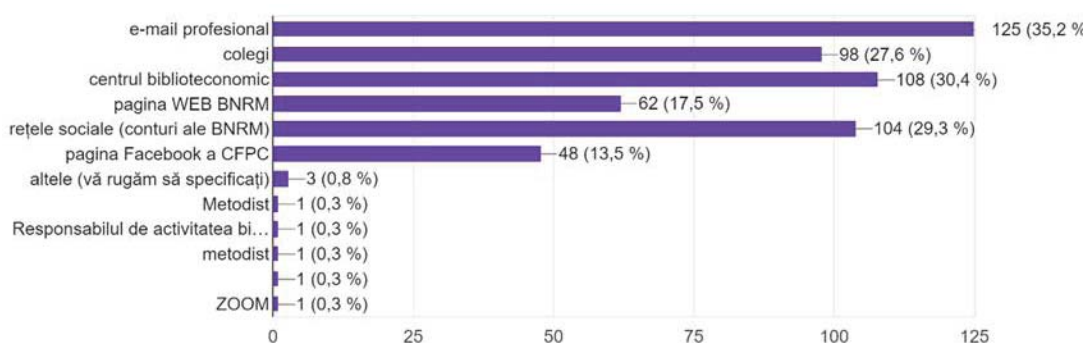
foarte bine conținutul ofertelor educaționale ale CFPC, iar 46,1% îl cunosc într-o oarecare măsură, 17,1% dintre respondenți – foarte puțin sau deloc. Circa 8,9% nu cunosc ori nu au răspuns la această întrebare.

Graficul nr. 5. Nivelul de cunoaștere a ofertelor educaționale ale CFPC

Analiza ponderii surselor de informație privind ofertele educaționale ale CFPC (Q5, *Graficul nr. 6*) arată că respondenții preferă poșta electronică (35,2%), urmând

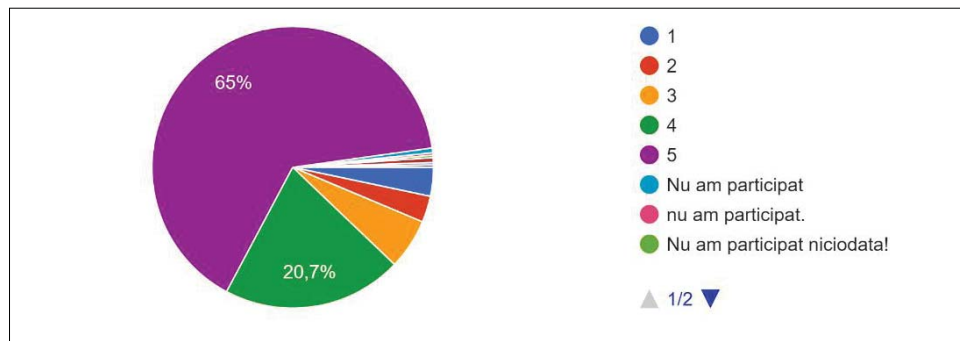
mesajele recepționate din partea centrelor biblioteconomice (30,4%), rețelele sociale (conturi ale BNRM – 29,3%), colegi (27,6%).

Graficul nr. 6. Sursele de informare privind ofertele educaționale ale CFPC

Una dintre întrebările chestionarului (Q6, *Graficul nr. 7*) a fost centrată pe identificarea de către respondenți a utilității competențelor acumulate în cadrul activităților educaționale ale CFPC. Cea mai

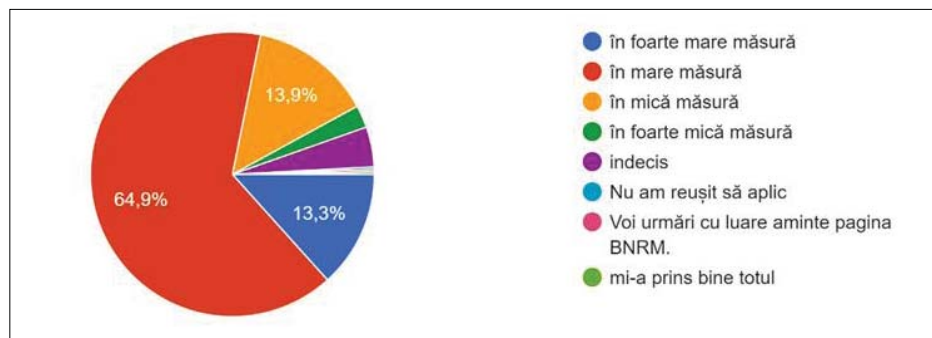
mare parte dintre respondenți (65%) a marcat calificativul „foarte util”. 14,3% dintre respondenți au declarat „mai puțin” și „de loc utilă” participarea la cel puțin o activitate educațională în cadrul CFPC al BNRM.

Graficul nr. 7. Opinii privind utilitatea competențelor obținute la CFPC

Datele prezentate în *Graficul nr. 8* (Q7) ne permit să deducem că formarea profesională crește performanța instituțională, îmbunătățește și contribuie la diversificarea serviciilor pe care le oferă biblioteca. Astfel, 78,2% au specificat că au aplicat competențele

dobândite în cadrul instruirilor „în foarte mare măsură” și „în mare măsură”. În același timp, 13,9% dintre respondenți au declarat că au aplicat competențele obținute „în mică măsură”, iar 7,9% – „în foarte mică măsură” ori au rămas „indecisi”.

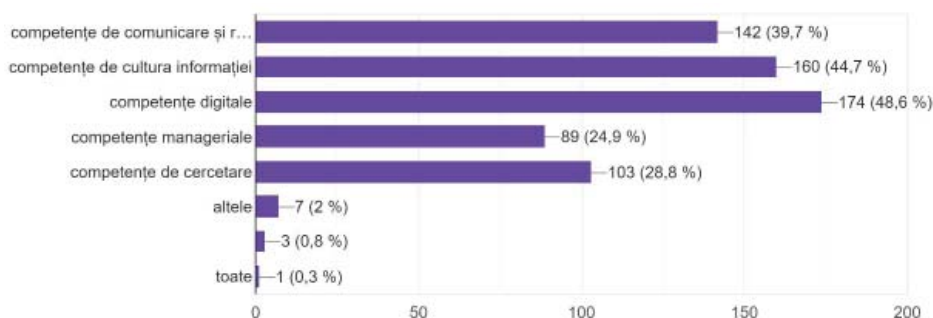

Graficul nr. 8. Aplicarea competențelor dobândite în activitatea profesională

Analiza răspunsurilor la întrebarea: „Ce competențe profesionale tindeți de a obține în cadrul activităților educaționale oferite de Centrul BNRM în anul 2024?” a oferit posibilitatea de a prospecta nevoile de formare profesională a personalului din biblioteci (Q8). Astfel, preferințele respondenților privind tematicile abordate în viitoarele programe de formare profesională continuă a CFPC) sunt următoarele: „tendințe și practici noi în domeniul biblioteconomiei; cunoștințe și competențe tehnologice; servicii noi; inovații; comunicare eficientă; gestionarea și digitizarea resurselor informaționale ale bibliotecii; web design; marketing de bibliotecă; alfabetizare mediatică; noi modalități de atragere a citi-

torilor la bibliotecă; gestionarea colecțiilor de bibliotecă” și altele.

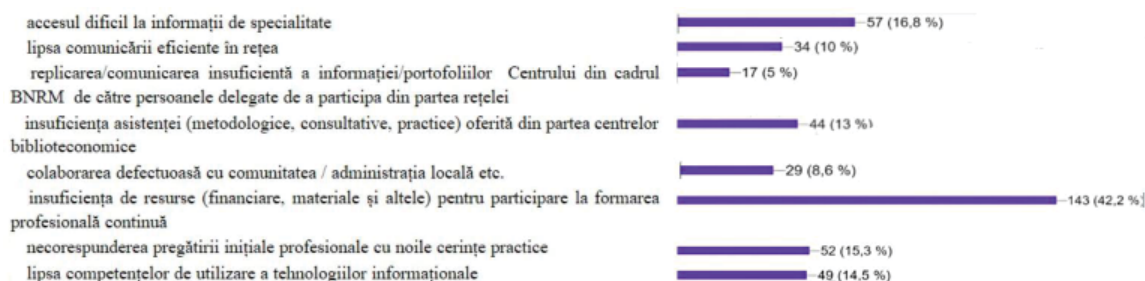
Este de menționat faptul că respondenții au optat pentru dezvoltarea competențelor profesionale (*Graficul nr. 9*) în conformitate cu inițiativele-cheie pentru anul profesional 2023, aprobate la Forumul Managerilor din cadrul Sistemului Național de Biblioteci [1]. Astfel, 48,6% dintre respondenți consideră necesitate utilizarea cu încredere a gamei de tehnologii ale informației și comunicațiilor pentru informare, comunicare și implementare a inițiativelor profesionale. Aceste competențe ar trebui îmbinate organic cu cele ale culturii informației (44,7%), de comunicare (39,7%), de cercetare etc.

Graficul nr. 9. Opțiuni privind dezvoltarea competențelor personalului de specialitate din bibliotecii

Având la bază informațiile de mai sus, precum și datele statisticii oficiale (în anul 2022 13% [516 persoane] din numărul total al personalului de specialitate din bibliotecii nu au participat la nicio activitate educațională), considerăm că un interes deosebit prezintă răspunsurile respondenților la întrebarea: „Cu ce dificultăți privind formarea profesională continuă v-ați confruntat în cadrul bibliotecii unde activați în ultima perioadă?” (Q10). Obstacolul major specificat de către respondenți ține de insuficiența de resurse (financiare, materiale și altele) pentru participarea la formarea profesională continuă

(42,2%). Acest lucru îl putem confirma și noi, pornind de la experiența de evaluare a bibliotecilor (membru al comisiilor de evaluare a diferitor tipuri de bibliotecii), constatând că la poziția privind indicatorul „Procentul din fondul de salarizare cheltuit pentru formarea profesională continuă” sunt lipsă cuantificările. Alte dificultăți cu care s-au confruntat bibliotecarii sunt: accesul dificil la informații de specialitate (16,8%), necorespunderea pregătirii inițiale profesionale cu cerințele practice (15,3%), lipsa competențelor de utilizare a tehnologiilor informaționale (14,5%) etc. (Graficul nr. 10).

Graficul nr. 10. Dificultăți în formarea profesională continuă

Respondenții au avut posibilitatea să completeze răspunsurile de mai sus reliefând 2-3 arii tematice de formare profesională continuă care să răspundă nevoilor și intereselor profesionale (Q11). Dintre acestea menționăm: „tendențe noi în domeniul catalogării și indexării resurselor informaționale; viitorul bibliografiei în spațiul media comunicațional, cercetarea bibliografică; citarea și întocmirea bibliografiei; competențe de cercetare; scrierea proiectelor; elaborarea unui *booktrailer*; gestionarea colecțiilor; elaborarea și promovarea produselor informaționale; utilizarea instrumentelor bibliometrice; rolul

competențelor de marketing în promovarea serviciilor de bibliotecă; dezvoltarea carierei profesionale; colaborarea în comunitate, APL; utilizarea inteligenței artificiale în activitatea bibliotecii; evaluarea personalului; *неформальное образование для детей, подростков и молодежи; создание таблиц с формулами в программе Excel*; colecțiile speciale din bibliotecii; strategia activității bibliotecilor școlare; tehnici interactive de lucru cu utilizatorii adulți; *стандарты в действии*; managementul riscurilor; cum motivăm și implicăm comunitatea în activitățile instructiv-educative ale bibliotecii; cultura

informației și a învățării – componentă indispensabilă a procesului educațional: rolul bibliotecilor” și altele.

La planificarea și organizarea procesului de formare profesională continua de către CFPC din cadrul BNRM, respondenții consideră că ar trebui să se țină cont de (Q12): „creșterea rolului bibliotecilor în societatea contemporană prin modernizarea lor continuă; formarea și identitatea profesională a bibliotecarului; disponibilitate pentru toți doritorii, fără limitări; schimbarea formatului online cu prezența fizică a bibliotecarilor la instruirile atelierelor profesionale; schimb de experiență; dezvoltarea parteneriatului; prezență fizică; volumul de lucru, echipamente tehnologice învechite; bugetul mic al instituției; monitorizarea aplicării cunoștințelor și competențelor aplicate de către formabili” și altele.

Concluzii

În conformitate cu rezultatele obținute în urma realizării studiului au fost formulate următoarele constatări și concluzii principale:

- Competențele profesionale dezvoltate ale personalului și eficiența fiecărui angajat sunt indispensabile exercitării misiunii și funcțiilor bibliotecilor, consolidării capacităților instituționale ale acestora.
- Personalul de specialitate din biblioteci a conștientizat, acceptat și este deschis formării profesionale continue: majoritatea a apreciat formarea profesională continuă prin calificativul „foarte importantă”, precum și „importantă”. Această tendință este o reflectare practică a prevederilor cadrului legislativ și de reglementare privind activitatea bibliotecilor, aprobat în Republica Moldova începând cu anul 2017.
- Majoritatea respondenților a fost implicată în anul 2023 în instruirea continuă și doar circa 16,7% nu au participat la nicio activitate educațională.
- CFPC este un prestator de programe educaționale foarte apreciat, concluzia fiind bazată pe faptul că circa 65% dintre respondenți au apreciat activitățile oferite pe parcursul anului de referință cu calificativul „foarte util”.

- Este necesar de a diversifica modalitățile de promovare a ofertelor educaționale ale CFPC; deși acestea sunt accesibile prin rețele sociale, pagina WEB BNRM, adrese electronice instituționale, 17,1% dintre respondenți cunosc foarte puțin sau deloc conținutul ofertelor educaționale ale CFPC, circa 8,9% nu cunosc ori nu au răspuns la întrebare.

- Îmbunătățirea activităților de formare continuă, în opinia respondenților, ține de organizarea instruirilor cu prezență fizică (sau îmbinarea acestora cu cele online), augmentarea interactivității, de organizarea acestora în funcție de rețele de biblioteci, implicarea activă a centrelor biblioteconomice etc.

Pornind de la concluziile prezentate mai sus, formulăm următoarelor **recomandări**:

- elaborarea ofertelor educaționale ale CFPC al BNRM în conformitate cu necesitățile și propunerile respondenților studiului privind necesitățile de formare continuă a personalului din biblioteci;
- revenirea la instruirile în format fizic (în funcție de destinația funcțională a acestora);
- organizarea instruirilor zonale;
- utilizarea potențialului formatorilor locali pentru eficientizarea procesului de dezvoltare a competențelor;
- dezvoltarea competențelor formatorilor locali debutanți;
- creșterea numărului de formatori externi (în bază de proiecte, acorduri de colaborare ale BNRM, alte domenii decât biblioteconomie și științe ale informării);
- reliefa componentei practice a conținuturilor educaționale (prezentări ale formatorilor, recomandări, modele etc.) în scopul amplificării utilității și creșterii impactului activităților educaționale;
- accentuarea interactivității instruirilor, augmentarea schimbului de experiențe ale formabililor.

Importanța și necesitatea studiului anual privind necesitățile de formare profesională continua a personalului din biblioteci rezultă atât din orientarea de a realiza eficient atribuțiile legislative ale BNRM ca centru biblioteconomic național, precum și din

dorința ca ofertele educaționale să fie strâns corelate cu cerințele și nevoile reale ale personalului din biblioteci. În acest context,

suntem recunoscători centrelor biblioteconomice naționale, teritoriale și departamentale pentru contribuția la realizarea studiului.

Referințe bibliografice:

1. Bibliotecile în susținerea incluziunii digitale, sociale și culturale a membrilor comunității. Comunicat pe marginea lucrărilor Forumului Managerilor din cadrul SNB, 30 noiembrie 2022. [citată 10.01.2024]. Disponibil: <http://bnrm.md/files/biblioteca/Initiative%20profesionale%202023.pdf>
2. CORGHENCI, Ludmila. Personalul de specialitate din biblioteci – avantaj instituțional și comunitar major. In: Sistemul de biblioteci din Republica Moldova. Studiu statistic 2020-2021. Chișinău, 2023, pp. 67-76. ISBN 978-9975-119-59-7. [citată 12.01.2024]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/situatii%20statistica20-21.pdf>
3. Lege cu privire la biblioteci: [nr. 160 din 20.07.2017]. [citată 1.12.2024]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139802&lang=ro#
4. RAPORT statistic centralizator privind activitatea SNB în anul 2022. [citată 1.01.2024]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/index.php/profesional/statistica/statistica-de-biblioteca>
5. REGULAMENT privind activitatea metodologică în cadrul Sistemului Național de Bibliotecă. Aprobat prin ordinul nr. 132 din 14 iulie 2022 al ministrului culturii. [citată 15.11.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132844&lang=ro
6. ȚURCAN, Nelly. Explorarea metodelor de cercetare în Biblioteconomie și Știința Informării. Chișinău, 2021. 586 p. [citată 12.01.2023]. Disponibil: <https://hapes.hasdeu.md/handle/123456789/333>